

Därefter framkallades den åttioåriga Ingeborg Gjötesa. Hon blev tillfrågad varför hon "förförde folk att missbruka Guds namn till flärd och signeri". Hon sade att hon var fattig och gått omkring på tiggeri. Hon tjänade bättre genom sin "magiska förmåga". Redan under sin ungdom hade hon lärt sig "svartkonst" av en finska, som var "mjölkedeja" på Läckö.

Ingeborg förnekade att hon kände Elin i Skeby. Hon hade sett henne i kyrkan, men aldrig talat med henne.

Den 6/9 1638 fortsatte tingsförhandlingarna men nu i Kållands Åsaka. Där förklaras att Ingeborg och Sigrid "hava missvärdeligen brukat Guds namn till löfjeri och oloflige medel till sina kreatur att beskä(r)ma för trollpackor och andra sina medconsorter osv". Längre fram står följande i domboken ".....derföre dömdes de båda efter Guds lag, Levit, Cap. 24 till döden, dock i all underdånighet samma sak uppskuten till den högloflige Konungslige Hofrättens nådige och gunstige förklaring".

Vidare berättades om Elin i Skeby. Vittne var en piga som hette Karin. Karin hade sett Elin stå med handen full av smör och röra i en dynga (troligen tråg). Bredvid Elin stod en svart karl. När Karin hade sett dessa två personer, miste hon strax alla sina krafter så att hon måste köras hem på en kärra. Där hemma gav Elin Karin en bit ost. Det gjorde att Karin inte längre kunde prata. (Men antagligen blev Karin snart frisk igen.)

Den 16 september blev Elin frikänd. Man tyckte tydligt att bevisningen var för dålig. Saken hänsköts till "Gud allsmäktigt som alltings rannsakarare är".

Utdrag ur "Vestergötlands fornminnes

förenings tidskrift" 1938

meddelade af studeranden A. Hedeén och lantbrukare A. Jacobsson Bäckgården i Skeby; redigerade af C.J. Ljungström. Nedtecknat på 1860-talet.

- Sopar man emot en ogift person, blir han icke gift under det året.
- Brudfolk bör alltid ha penningar i skorna under vigseln, så skola de aldrig komma i brist på pengar.
- Regnar det i kronan på bruden, är det tecken att hon skall få stor rikedom.
- Får en havande kvinna se en orm, som krälar henne till mötes, bliver hennes förlossning svår.

- Giver man ut något på måndagsmorgonen, så får man utgifter hela veckan.
- Sover man med en fyrväppling under huvudgården, går det i fullbord, som man då drömmer.
- Påskdagen bör man icke trampa på golvet med bara foten, ty då får man halshuggna tår om sommaren (tårna spricka i leden på undersidan).
- Låter man ugnsrakan eller ugnsovan ligga ute öfver påsknatten, begagnas de af påskkäringarna. Den person som först vidrör den blir svårt sjuk.
- Hicka botas därigenom att man dricker tre gånger efter varandra och för var gång ser under botten på dryckeskärlet.
- Den första blomman, som man får se om våren, bör man äta upp, så får man ingen värk.
- Slocknar ljus i kyrkan under juottan, så slocknar också prästens liv under året.
- När en ko blivit betäckt, skall tåget varmed hon blivit ledd, kvarsitta ett dygn annars är betäckningen förgäves.
- Då en ko blivit köpt, skall man giva henne, strax vid hemkomsten, äta ur en stekpanna, helst med något salt uti, på det hon bättre må befinna sig på sitt nya ställe. Detta bör ske under det hon har åtminstone huvudet inom boningshusets tröskel.
- Om en fölunge får under sitt första år det första ägget, som en höna värpt, får han aldrig kvarka.
- Forslas ett djur, gris, kattunge eller dylikt, i en säck bör denna icke tillknytas, ty då växer icke djuret.
- Då man köpt en gris, skall den tagas i boningsstugan och givas sin första mat ur den stekpanna, vari husfolkets mat lagas, så trives den bättre, växer fortare och blir aldrig sjuk.
- Vattnas kreatur i främmande ho, bör man förs spotta i vattnet, ty det kan vara förgjort, men förgöringen upphör genom spottningen.
- Ofta blir en smörkärna förtrollad, att man icke får smör; om man då skjuter i kärnan upphör förtrollningen.
- Bortskänker man smör, bör ett kors ritas i detsamma; annars kan smörlyckan trollas bort.
- Är det stort "bohle" (tomrum) i de kokande påskäggen, bliver det ock stort tomrum i ladan, då grödan inbärgats.
- Om gamla sopkvastar uppbrännas, bliver det storm; liksom om någon med en käpp slår i marken.

Kap 9 BYALAGET

Av Ivar Jansson och Bertil Andersson

För att reglera samarbetet i de gamla byarna, hade redan tidigt utvecklats tre med varandra närstående institutioner byalaget, byarätten och byastämman. Hur såg då denna by ut?

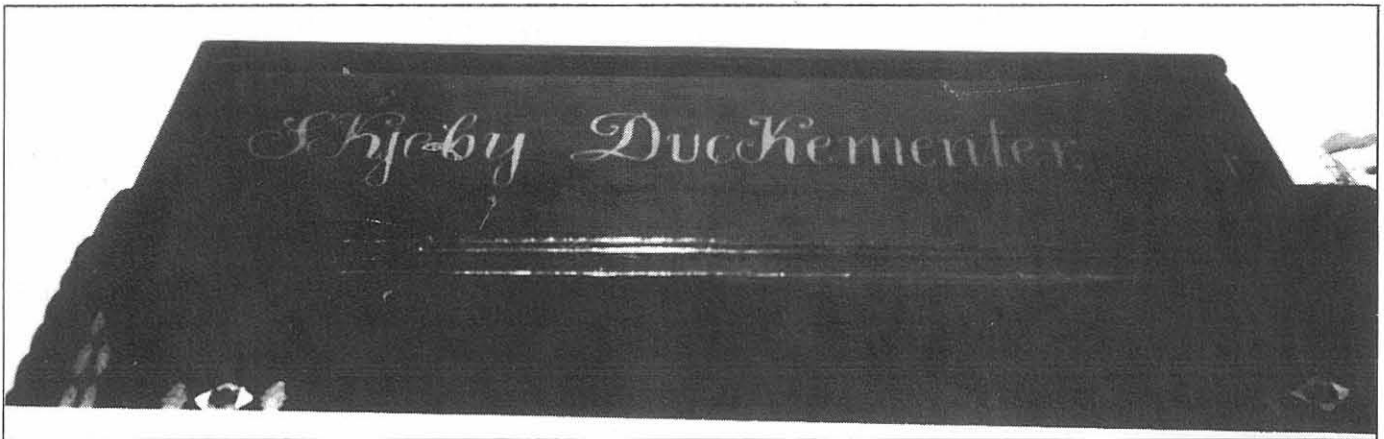
Byalaget eller grannlaget utgjordes av den samfällighet som de olika jordägarna i byn bildade. Byarätten var byns domstol, och bestod av en av byalaget på byastämman vald åldersman eller byfogde, samt två bisittare.

Byastämman slutligen, var byalagets sammankomst under åldermannens ordförandeskap. Byarättens juridiska instrument och byalagets lagbok var byordningen.

Den utgjordes i äldre tid av muntligt bevarade rättsregler, men efter 1741 oftast av en genom statens försorg tryckt normal-byordning, med lokalt tillskrivna ändringar och tillägg.

Byalagets största svaghet var dess ägosplittring, som medförde ett nödtvunget och ytterligt opraktiskt samband av jordarealen. Bönderna var mycket traditionsbundna, och allt handlande och tänkande skedde efter fäderneärvda regler. Alla nymodigheter och förändringar rönt ett, i de flesta fall, mycket hårt motstånd.

Några dagar före vårbruk och skördetid skulle ålder-

"Skeby f.d. kommunalkontor" kan lite skämtsamt byalagets gamla dokumentsskrin kallas. Stavningen, är typisk för 1700-talets senare del. I det långa facket förvarades byalagets stora karta över Skeby. I de mindre facken förvarades andra handlingar. Skrinet finns nu i Skattegården.

mannen kalla grannarna samman för att med dem bestämma lämplig tidpunkt att påbörja vårbruk och slätter. Det var mycket viktigt att börja samtidigt för att undvika nedtrampning och skadegörelse av skörden på de smala tegarna. Likaså var det av stor betydelse att sådden verkställdes så samtidigt som möjligt för att all stråså skulle vara mogen då skörden skulle taga sin början. Det var ingen lätt uppgift att ena de ofta stridigaviljorna om den lämpligaste tidpunkten för arbetenas igångsättande. De mera lata och arbetsovilliga bland byns bönder ville skjuta på arbetet, medan de mest framåtsträvande brann av iver att få börja arbetet. Skarpa ordbyten blev ofta följden, ibland med handgripligheter som följde, och byfogden fick ofta i kraft av sin myndighet föreskriva när arbetena skulle utföras. Hans ord var lag i byalaget, och mot hans vilja vågade ingen öppett opponera sig.

Skeby by var indelad i två rotar. Gårdarna som före enskiftet låg väster om Skebybäcken hörde till Överbäcka rote. Gårdarna öster om bäcken hörde till Nederbäcka rote.

Hägnaderna var även en viktig sak, och i byordningen fanns noggranna föreskrifter om såväl hägnadernas karaktär, som tidpunkten då alla hägnader skulle vara reparerade och iordningställda. Hägnadsvirket iordningställdes under vintern. De rakaste träden lades undan och av dessa klövs "ski", stavar höggs och rensades, längden på dessa var även fastställd till 3 alnar, men även längre stavar s.k. överpöttstäv höggs. Dessa senare användes för att hålla uppe en gärdsgård där en del av gärdselstavararna var dåliga så att gärdsgården ej gav tillfredsställande hägn. Även hank skulle svedjas, ett arbete som en del gubbar i skogsbygderna utförde, och sedan gick omkring och sålde. Hankarna gjordes av enegrenar som mjukades upp i eld, och sedan gällde det att fort sno ihop hanken medan grenen var mjuk. Därav ordspråket "Han snor som en hankesveare". De gärdsgårdar som fanns vid gränserna mellan de olika ägorna skulle vara så tätt gärdslade att de fredade för alla smådjur, medan gärdsel av mera tillfällig natur omkring betesmarker o.d. gärdslades glesare.

Det moderna byalaget

Byalaget i modern skepnad uppstod 1941. Det som satte igång igång det hela var att Skaraborgs läns nordvästra vägdistrikt ville köpa grus i Skeby allmänning gruslag. Grusförsäljningen startade 1941. Pengarna för gruset sattes in på en bankbok. Herman Pettersson i Storegården fick i uppdrag att ta reda på hur dessa pengar skulle kunna betalas ut till de olika gårdsägarna. Med hjälp av enskifteshandlingarna från år 1821 gjorde han upp en förteckning över alla hemman i socknen. Med hjälp av denna uppställning kunde pengarna delas ut till de olika hemmansägarna.

1941 gjordes även upp regler för den framtida verksamheten i byalaget med årsmöte, byfogde m.m. Dessutom bestämdes hur samfälligheterna skulle förvaltas. Ett domstolsutslag visade att fiskerätten vid Vänerstranden var byalagets gemensamma egendom. Vid årsmötet 1950 beslutade man därför att arrendera ut fiskerätten. Stranden blev uppdelad i fyra sektioner. Sedan dess har de fyra "strandbönderna" i Skeby fått betala en blygsam, årlig avgift för fiskerätten. Även på 50-talet såldes en del grus från gropen. Några gånger på 40-talet anordnade Byalaget fester på Vänsjö Pensionat i Källby.

Årsmöten har under vissa perioder hållits varje år. Under andra perioder har det varit flera år mellan årsmötena. Inkomster på senare år har varit försäljningen av skoltomten 1972 och marken vid missionshuset 1983. Byfogde för år 1985 är Per Andersson Nohlegården.

Skeby Byalag förvaltar följande allmänningssmark.

- a. En grusgrop och några åkrar i norra delen av socknen. Några bönder arrenderar dessa åkrar.
- b. En f.d. grusgrop bredvid Bertil Anderssons grusgrop.
- c. Dammen vid Skattegårdens björkallé. Innan branddammen anlades vid Skebybäcken var detta en branddamm. Förr användes också allmänningssdammerna för att vattna böndernas kreatur.
- d. Fiskevatten.